

Kapitola 7

Byl Trump úspěšným prezidentem?

1.

Zeptáte-li se Trumpových fanoušků, jaký byl prezident, odpoví, že jeden z nejlepších v dějinách. Vezmeme-li v úvahu množství faktických informací svědčících o Trumpově nekompetenci a disruptivní povaze úřadování, jde o pozoruhodné tvrzení, které hodně vypovídá o době, v níž máme tu čest žít. Máme tu co do činění s kombinací několika vlivů. Svě sehrává selektivní, ideologické vnímání a z něj vycházející interpretace, či spíš dezinterpretace, umocněná informační izolovaností prostřednictvím kabelové televize. Pak je tu frustrace z vývoje západní kultury, především z imigrace, a také z dominance progresivistické ideologie ve školství a z jejího viditelného vlivu v médiích, korporacích, kulturních institucích a produktech. Konzervativnější lidé vždy reagovali na společenský vývoj negativně, dřív však neměli sociální sítě s jejich izolujícími algoritmy

a schopností amplifikovat poselství a názory běžných lidí. Konzervativní užívám ve smyslu povahové vlastnosti, ne ideového souboru.

Pak je tu společenská třída politiků a podnikatelů, kteří podporují Trumpa pro vlastní prospěch, a to buď cynicky, nebo tak činí s pomocí mentální gymnastiky zvané sebeobelhávání. Občas se mi stane, že sedím v televizním studiu a můj konverzační partner, například vysoce postavený a víceméně respektovaný politik ODS, řekne, že Trump byl docela dobrý prezident, který si to pokazil svým závěrem. Oním závěrem je myšlen protiústavní puč, za který je Trump obžalován podle federálního trestního práva, a tento soud se nestihne před volbami na podzim 2024 uzavřít jen a jen proto, že Nejvyšší soud s konzervativní většinou a třemi z devíti soudců, které sám jmenoval, mu jde na ruku a proces protahuje. Naučil jsem se v televizních studiích na taková „hodnocení“ nereagovat, vedla by jen k neproduktivní demagogii, divák by se nic nového nedozvěděl.

Nesmím zapomenout ani na specifickou vrstvu pravicových intelektuálů, takzvaných anti-anti-Trumpovců. Jsou to lidé příliš znalí a inteligentní, než aby Trumpa podporovali přímo, ale tak mocně nenávidí jeho oponenty, levici a Trumpovy kritiky napravo, že se fakticky ocitají na Trumpově straně. Přecházejí jeho právní, etické a intelektuální lupy, zato se soustředí na chyby levice, které zpravidla zveličují. V Americe se soustřeďují kolem periodik jako *Commentary* a *National Review*, což byl kdysi kvalitní konzervativní časopis, nebo názorová stránka listu *The Wall Street Journal*, v Česku pak kolem Týdeníku *Echo*.

2.

Žádný prezident nestráví v Bílém domě čtyři roky bez výsledků. Žádný, ani ten nejnemožnější prezident, neudělá všechno špatně. Americká federální vláda zaměstnává přes dva miliony lidí v civilních zaměstnáních. Mnohdy jde o schopné, idealistické, dobře vzdělané lidi se zkušenostmi a expertízou. Někteří volí demokraty, jiní republikány nebo jsou nezávislí. Pracují na ministerstvech a ve vládních agenturách, starají se

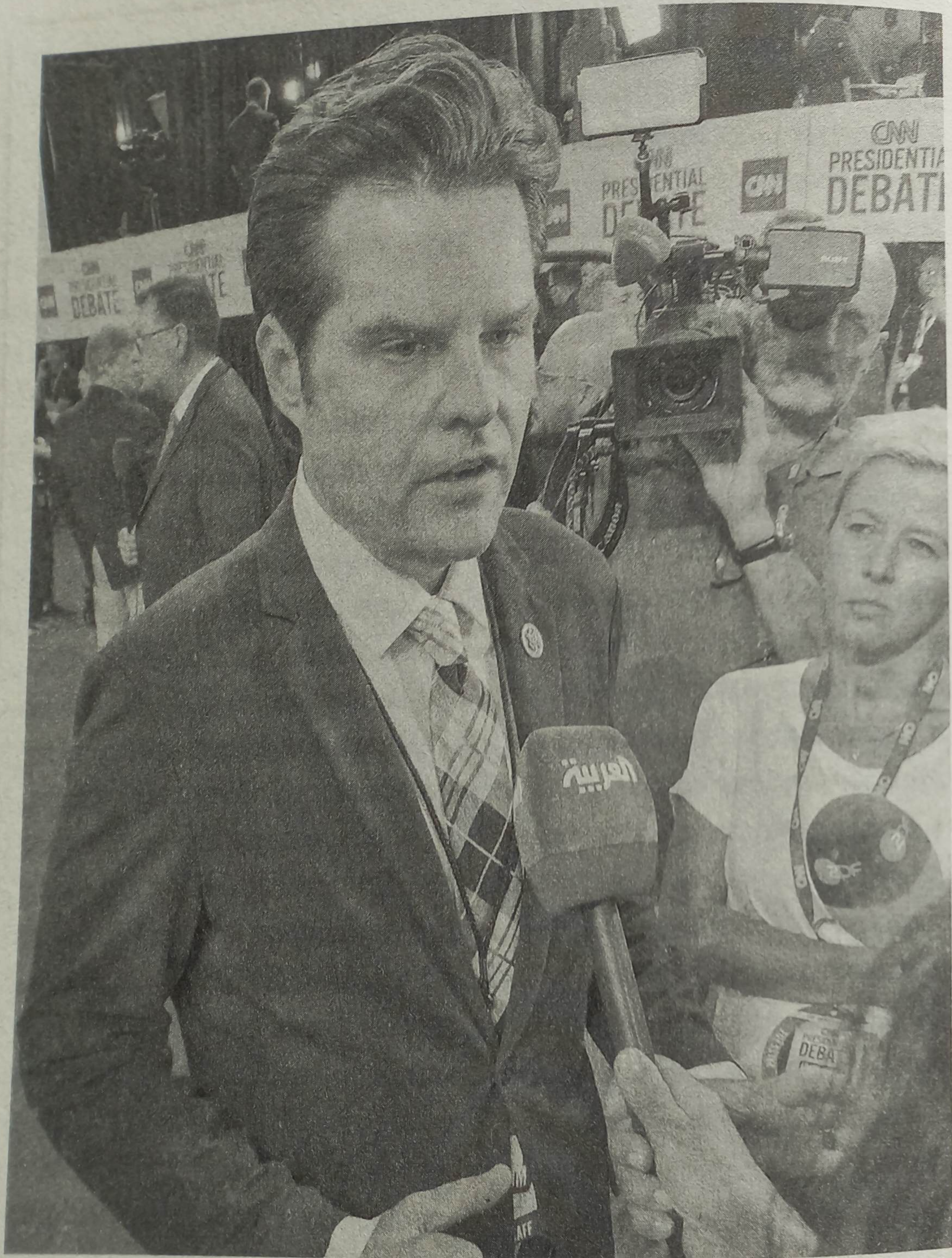
o chod země a o to, aby šla kupředu. Jim stojí v čele prezidentův kabinet. Je tedy vyloučeno, aby prezident neprosadil zhora nic. Co prosadil Trump?

Zde je nejlepší možná interpretace jeho výsledků na základě faktů.

Co bylo Trumpovým největším úspěchem? Odpověď je jednoznačná. Jeho největšímu úspěchu se totiž v sadě jeho výsledků nic ani nepřibližuje. Zároveň je to úspěch, o němž Trump v současnosti vůbec nemluví, neboť velkou část jeho voličů tvoří tzv. antivaxeři. Jeho největším úspěchem je totiž operace Warp Speed. V květnu 2020 ji zahájila vláda USA jako ambiciózní partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem. Iniciativa měla za cíl revolučním způsobem urychlit vývoj, výrobu a distribuci vakcín, léků a diagnostických testů proti onemocnění covid-19. Spojením sil ministerstva zdravotnictví a sociálních služeb, ministerstva obrany a předních soukromých společností se operace Warp Speed stala klíčovým faktorem při zkrácení doby vývoje vakcíny během globální pandemie. Jedním z hlavních cílů operace bylo vyrobit a dodat do ledna 2021 na tři sta milionů dávek bezpečné a efektivní vakcíny. Tento ambiciózní plán vyžadoval inovativní přístup a rozsáhlou koordinaci mezi různými sektory.

Operace Warp Speed tedy změnila dosavadní postup při vývoji vakcín. Umožnila překrývání jednotlivých fází klinických zkoušek, zahájení velkovýroby ještě během probíhajících testů a využití stávajících technologií vakcinačních platforem. Tyto kroky dramaticky zkrátily dobu potřebnou pro vývoj a distribuci vakcíny. V prosinci 2020 získaly dvě vakcíny vyvinuté v rámci operace Warp Speed, konkrétně od Moderny a Pfizer/BioNTech, povolení k mimořádnému použití. Tento vývoj byl umožněn prostřednictvím nové technologie mRNA, bezprecedentní globální spolupráce, financování a zjednodušeného regulatorního procesu. Operace zrychlila dostupnost účinných vakcín proti covidu, a tak zachránila desítky milionů životů. Prokázala životnost spolupráce mezi veřejným a soukromým sektorem a pro budoucnost zůstává příkladem, čeho lze dosáhnout, když se svět spojí pro společný cíl. Operace je obecně považována za obrovský úspěch všude mimo tvrdé jádro Trumpových příznivců, což je více než paradoxní.

Většina v průzkumech dotazovaných Američanů vzpomíná na první tři roky Trumpova funkčního období jako na dobu prosperity

Floridský kongresman Matt Gaetz je novou, radikálně trumpovskou tvář Republikánské strany. Jeho otec i děd byli významnými politiky na Floridě a v Severní Dakotě. Matt Gaetz byl vyšetřován pro podezření ze sexuálního styku s nezletilými. Vyšetřování ještě není u konce.

a hospodářského růstu, což odpovídá skutečnosti. Míra nezaměstnanosti klesla na historická minima, včetně rekordně nízkých hodnot u Afroameričanů, Hispánců a Asijců. Růst počtu pracovních míst v letech 2017–2020 lze označit za solidní. V průměru v oněch letech ekonomika přidala 2,3 milionu pracovních míst ročně. Stejný růst zaznamenala ekonomika v první třech letech prezidenta Billa Clintona (1993–1996) a George Bushe mladšího (2001–2004). Ekonomika za prezidenta Joea Bidena v letech 2021–2023 zaznamenala výraznější růst zaměstnanosti díky jejímu vzpamatování se po covidové pandemii – od nástupu Bidena do funkce přibylo více než 12 milionů pracovních míst, tedy kolem 4 milionů nových pracovních míst ročně. Míra nezaměstnanosti byla do pandemie za Trumpa nízká a na začátku roku 2020 dosáhla rekordního minima 3,5 %. Clintonova čísla byla poznamenána ustupující recesí v jeho prvním roce, takže nezaměstnanost klesala ze 7,5 % na 4,0 %. Za první tři roky vlády Bushe mladšího nezaměstnanost rostla kvůli krachu nové ekonomiky v sektoru dot-com a pak po teroristických útocích ze září 2001, ale ke konci jeho funkčního období klesla na 5 %. Za Bidena se míra nezaměstnanosti po covidu (2021–2023) postupně snížila na 3,7 %, přičemž míra nezaměstnanosti menšin byla opět rekordně nízká.

Následující přehled srovnává růst ekonomiky a kapitálových trhů:

Prezident	Období	Průměrný roční růst HDP	Nárůst indexu S&P 500	Nárůst indexu Dow Jones Industrial Average
Clinton	93–95	4,2 %	60,2 %	47,8 %
Bush Jr.	01–03	2,1 %	0,4 %	3,8 %
Obama	09–12	2,3 %	75,3 %	57,7 %
Trump	17–19	2,5 %	37,1 %	29,1 %
Biden	21–23	2,5 %	22,5 %	19,4 %

Federální dluh za Trumpa (2017–2020) se výrazně zvýšil, a to z přibližně 76 % HDP na 105 %. Během Clintonova prezidentství se federální dluh v poměru k HDP snížil z přibližně 66 % na 58 % a za Bushe mladšího se zvýšil v důsledku válek v Afghánistánu a Iráku, jakož i snížení daní a zvýšení výdajů. Za Bidena federální dluh zůstal vysoký.

Celkově lze říci, že zatímco v prvních třech letech Trumpovy vlády byl zaznamenán solidní růst zaměstnanosti a nízká míra nezaměstnanosti a také solidní růst HDP a kapitálových trhů, ve srovnání s ostatními prezidenty byly Trumpovy ekonomické výsledky před pandemií smíšené s některými pozitivními trendy, ale v některých kritických ukazatelích mírně horší. Trumpův ekonomický výkon byl tedy solidní, i když měl daleko k „nejlepší ekonomice v dějinách“, jak to nyní prezentuje.

Trumpova vláda snížila daně z příjmu, což mělo na hospodářský růst mírně pozitivní vliv. Tento zákon podepsal Trump v prosinci 2017. Sazba daně z příjmu právnických osob se snížila z 35 % na 21 %. Byla to jedna z nejvýznamnějších reforem amerického daňového zákoníku za poslední desetiletí.

Trump se rovněž soustředil na deregulaci byznysu a podnikání. Prohlašuje, že omezil a odstranil víc regulací než kterýkoliv jiný prezident v historii. Realita je přirozeně komplexnější. Cílem deregulačních snah Trumpovy administrativy bylo snížit regulační zátěž podniků, zejména těch malých. Administrativa zrušila nebo upravila několik regulací včetně environmentálních při výrobě energie, odstranila individuální mandát v zákonu o zdravotním pojištění, jež přijala vláda jeho předchůdce, a zrušila finanční předpisy tzv. Doddova-Frankova zákona, přijatého po finanční krizi. Tyto snahy měly malým podnikům prospět tím, že sníží náklady, a tím zvýší jejich konkurenceschopnost. Kritici však poukazují na to, že Trumpova protekcionistická obchodní politika, především zvýšení cel, negativně kompenzovala výhody deregulace a neúměrně poškodila malé podniky závislé na dovozu. Dopad deregulace na malé podniky se různí. Na jedné straně může deregulace snížit jejich náklady a zvýšit jejich flexibilitu. Například deregulace nákladní dopravy umožnila malým podnikům fungovat efektivněji. Na straně druhé může

nedostatek regulací poškodit jak malé podniky ve vztahu k velkým firmám, tak spotřebitele, nehledě na nebezpečí zhoršení kvality životního prostředí.

Zpráva společnosti Goldman Sachs uvedla že ekonomický dopad Trumpova deregulačního úsilí byl jen mírný. Analýza soustředící se na hodnocení akciových analytiků a také na růst pracovních míst, kapitálové výdaje a výkonnost kapitálového trhu naznačuje, že nefinanční deregulace měla na ekonomiku jen omezený dopad. Je to hlavně proto, že nejvýznamnější regulace, působící proti růstu ekonomiky, pocházejí ze státní a místní úrovně, jako jsou pravidla územního plánování a regulace trhu práce. A s tím žádný prezident, jenž ze zákona funguje jen na federální úrovni, nemůže nic dělat. K tomu je nutné si uvědomit, že Trump sice dereguloval, ale většina jeho úsilí ztroskotala na soudech. Úspěšnost deregulačních opatření Trumpovy administrativy u soudu byla poměrně nízká, pouze 22 % u soudu napadených opatření bylo potvrzeno. Vláda se tak sice chlubila významnými úsporami nákladů, ale tyto domnělé úspory ve svých statistikách pak neupravila tak, aby zohledňovaly deregulační opatření, která byla u soudu zamítnuta.

Trump prosadil a podepsal zákon, jehož cílem bylo zlepšit přístup veteránů ke zdravotní péči, včetně rozšíření jejich možnosti vyhledat péči mimo systém nemocnic pro veterány.

Za celé své období jmenoval prezident 245 federálních soudců, z toho 234 soudců podle ústavního článku III, tedy na doživotí. Tento počet je sice výrazně nižší než u nedávných prezidentů na dvě funkční období, jako byli Barack Obama (320), George W. Bush (322) a Bill Clinton (367), ale ve srovnání s jinými prezidenty za jedno období si vedl dobře. Například George H. W. Bush během svého prezidentství jmenoval 193 soudců. Do jara 2024 jmenoval ve svém prvním funkčním období prezident Biden zatím 201 soudců podle článku III. V souladu s ideologií převládající v Demokratické straně jmenoval Biden rekordní počet soudců jiné než bílé pleti a většina jmenovaných byly ženy.

Trump měl štěstí, že během jednoho období mohl jmenovat hned tři soudce Nejvyššího (ústavního) soudu na místa uvolněná po soudcích,

kteří zemřeli nebo odešli do důchodu. Neil Gorsuch nahradil konzervativní legendu Antonina Scaliu, který zemřel. Brett Kavanaugh nahradil Anthonyho Kennedyho, jenž odešel do důchodu. Kavanaugh je považován za konzervativnějšího soudce, než byl středový Kennedy. Soudkyně Amy Coney Barrett vystřídala zemřelou liberálně-levicovou soudkyni Ruth Bader Ginsburg, čímž se váha konzervativních soudců v Nejvyšším soudu ještě více vychýlila v jejich prospěch v poměru 6 : 3. Obecně jsou všichni tito soudci konzervativnější než soudci jmenovaní jinými republikánskými prezidenty v poslední době. Podle analýzy organizace Delikánskými prezidenty v poslední době. Podle analýzy organizace Delicand Justice jsou Trumpovi soudci o 20 % konzervativnější než ti, které jmenoval George W. Bush, dosud považovaný za velmi konzervativního. V nominacích sehrála velkou roli konzervativní soudní Federalistická společnost, zejména její výkonný viceprezident Leonard Leo. Bílému domu dodával seznamy možných kandidátů na obsazení volných míst u Nejvyššího soudu a podílel se na Trumpově justiční transformaci. Pomáhal například oslovovat potenciální kandidáty. Federalistická společnost soudce připravovala na schvalovací slyšení v senátu včetně praktického tréninku na ona slyšení.

Politický aktivismus Trumpových soudců významně ovlivnil jejich rozhodování v oblastech, jako jsou zákony o financování volebních kampaní, volebního práva, zdravotní péče, a u náboženských výjimek ze zákonů proti předsudkům, nebo v otázkách ochrany životního prostředí, kde jsou jejich rozhodnutí přirozeně přívětivější k obchodním a průmyslovým zájmům než k názorům zelených aktivistů. Takový justiční přístup je poněkud paradoxní, neboť konzervativní politici a soudci si v několika posledních dekádách hlasitě stěžovali na nepřipustnost justičního aktivismu. Ukázalo se však, že jim vadí jen ten nalevo. Komentátor středové protitumpovské stránky The Bulwark Jonathan V. Last se ve své úvaze o proměně konzervativních soudců za Trumpovy éry odvolal na názor стратега Stuarta Stevense, podle něhož se konzervativní soudci a justiční analytici vždy vyznačovali určitou dávkou cynického pragmatismu. Stevens píše, že prostě měli několik ideologických skupin, jež jim názorově nekonvenovaly, a pak si vytvořili ideologický rámec, který jejich předsudky

podporoval. Nedělali to samozřejmě všichni a nedělo se tak u všech témat, ale podle Lasta Stevensův názor lze brát jako víceméně obecné hodnocení.

Konzervativní právní teorie posledních dvou generací zdůrazňovala dvě zásadní myšlenky: Záleží na přesném znění textu ústavy a původním úmyslu jejích tvůrců (takzvaný textualismus a originalismus) a soudci by se neměli dopouštět aktivistického „vytváření zákonů“. Z těchto dvou premis pak vyplýval požadavek, že soudy by měly rozhodovat co nejúžeji, aby ponechaly volné pole pro budoucí právní manévry i legislativní opatření. Pokud je to možné, měly by se soudy řídit vůlí voličů. Tyto postuláty Trumpem jmenovaní soudci vyhodili z okna, jakmile se octli v soudcovských lavicích. Nejvyšší soud například jednomyslně odmítl diskvalifikovat Trumpa z účasti ve volbách v roce 2024 podle čtrnáctého ústavního dodatku. Federální soud tak zvrátil rozhodnutí Nejvyššího soudu státu Colorado, že Trump je podle toho článku diskvalifikován, neboť se účastnil „rebelie“ proti ústavě 6. ledna 2021. „Prostý text ústavy ukazoval na výsledek, který se konzervativcům soudu nelíbil – možná z dobrých, možná ze špatných důvodů –, a tak prostě přišli s kritériem novým,“ píše Last. Něco podobného se odehrálo v otázce, jestli prezident má ve funkci imunitu, a pokud ano, jak je vymezena. Nejvyšší soud se rozhodl tuto věc řešit, čímž výrazně protáhl federální kauzu, v níž je Trump obžalován ze spiknutí za účelem podvodu na Spojených státech amerických, ze spiknutí s cílem zbavit voliče jejich volebního práva a za bránění úřednímu řízení. Průtahy znamenají faktickou nemožnost dokončit tento proces ještě před volbami a v případě Trumpova zvolení velmi pravděpodobně konec této kauzy, protože jako prezident by Trump měl řadu možností, jak ji efektivně ukončit.

V případě prezidentské imunity dostal Nejvyšší soud od obvodního odvolacího soudu ve Washingtonu rozsudek, že Trump rozsáhlou imunitou proti trestným činům nemá, a tímto případem se vůbec nemusel zabývat. Pokud už se věcí zabývat chtěl, mohl soud pod vedením konzervativní většiny rozhodovat, zda má Trump imunitu v této specifické kauze. To by bylo v souladu s konzervativci proklamovanými hodnotami soudní zdrženlivosti a úzce vymezeného rozhodování. Místo toho se soud pustil

do kauzy z nejšířšího možného hlediska, jímž je jakési vymezení prezidentské imunity na věčné časy, jak to formuloval Last.

„Píšeme pravidlo na věky věků,“ řekl soudce Gorsuch během ústního jednání. „Nikdo však po něm neřádal, aby napsal pravidlo na věky věků. Soud dostal k rozhodnutí úzkou otázku a soudní konzervativci se rozhodli otvor co nejvíce rozšířit, aby mohli napravit vesmírné křivdy, které vidí v americkém právu,“ píše Last. V tomto ohledu se tedy konzervativci Nejvyššího soudu chovají přesně jako jejich levicově liberální oponenti, dělají to, za co levice desítky let kritizují.

Největším Trumpovým konzervativním úspěchem na justičním poli je bezesporu zrušení práva na potrat, které konzervativní většina v Nejvyšším soudu odhlasovala v kauze Dobbs versus Women's Health Organization v červnu 2022 a zrušila tak padesát let starý precedens. Sázka evangelikálů na Trumpa tedy z tohoto pohledu vyšla. Tříkrát ženatý Trump, jehož soud v civilním procesu uznal odpovědným za sexuální útok na novinářku v kabince obchodního domu a který platil pornoherečce za mlčení, tedy přinesl náboženské pravici to, co nedokázali skutečně konzervativní prezidenti Gerald Ford, Ronald Reagan, George H. W. Bush ani George W. Bush. Ovšem podobně jako v případě vakcíny proti covidu, ani tento úspěch Trump na jaře a v létě 2024 moc neoslavoval, neboť zvrácení padesát let starého precedentu je nepopulární nejen mezi levicově orientovanými voliči, ale také u mnoha pravicových voličů, a má za následek několik výrazných republikánských proher. Pokud Trump prohraje svoje druhé prezidentské volby, Dobbs bude jedním z hlavních důvodů.

K méně viditelným výsledkům Trumpova funkčního období se řadí opětovné vyjednání dohody o volném obchodu s Kanadou a Mexikem. Původně byla takzvaná dohoda NAFTA vyjednána vládou Bushe staršího a ratifikována za prezidenta Clintona. Trumpova vláda ji s Kanadou a Mexikem vyjednala znovu, prosadila do ní řadu ochranných opatření a nazvala ji dohodou USMCA. Trumpova vláda také ve spolupráci s Kongresem přijala reformu trestního soudnictví. V prosinci 2018 Trump podepsal zákon First Step Act, jehož cílem bylo snížit tresty pro některé nenásilné pachatele a zlepšit podmínky ve věznicích.

Největším a jediným výrazným úspěchem prezidenta Trumpa na mezinárodním poli byla asistence při uzavření mírových dohod na Blízkém východě. Bílý dům zprostředkoval několik dohod mezi Izraelem a Spojenými arabskými emiráty, Bahrajnem, Súdánem a Marokem, známých jako Abrahámovy dohody. Vyjednávaly se s tichou podporou Saúdské Arábie, s níž se Izrael rovněž snaží uzavřít dohodu, která by znamenala opravdový průlom na Blízkém a Středním východě. Normalizace diplomatických styků mezi těmito zeměmi může nastartovat obchod a akcelarovat hospodářský rozvoj regionu. Po masových vraždách Hamásu v Izraeli na podzim 2023 a následné válce v Gaze se však naděje na dohodu se Saúdskou Arábií snížila.

Trump dále přestěhoval americké velvyslanectví v Izraeli z Tel Avivu do Jeruzaléma. Tento krok a Abrahámovy dohody ilustrovaly zmenšující se vliv izraelsko-palestinského konfliktu v nové konfiguraci blízkovýchodní šachovnice.

V dubnu 2018 nařídil Trump raketové údery proti Sýrii v reakci na syrské útoky chemickými zbraněmi. Byly to do té doby nejtvrší údery svého druhu, ve výsledku však k odstrašení Bašára al-Asada od nasazování těchto zbraní nevedly.

Třetího ledna 2020 zabil americký bezpilotní letoun poblíž mezinárodního letiště v Bagdádu generála Káséma Solejmáního, velitele sboru Al-Kuds Íránských revolučních gard, muže, jenž měl na starosti organizaci a spouštění teroristických útoků ve světě. Obavy z eskalace konfliktu se nepotvrdily. Íránská vojenská odvěta na americké jednotky v regionu měla omezený charakter. Írán se ukázal jako racionální aktér, který dobře chápe silovou politiku odstrašení. Ani se nepotvrdily obavy z odvěty „arabské ulice“ při stěhování ambasády do Jeruzaléma. Tyto kroky Trumpovy vlády je třeba řadit k úspěšným. Během Trumpova prezidentství bylo rovněž dosaženo významného pokroku v boji proti Islámskému státu. Tato skupina ztratila většinu svého území v Iráku a Sýrii. Americká armáda provedla úspěšné operace a eliminovala klíčové vůdce Islámského státu. Vůdce Abú Bakr al-Bagdádí byl zabit při americkém náletu na severozápadě Sýrie v říjnu 2019.

Trumpova politika vůči Rusku byla komplikovaná a chaotická a při nejlepší vůli ji nelze označit za úspěch, i když i tam lze najít několik pozitivních položek. Patří k nim americké odstoupení od smlouvy INF z října 2018. Washington od této dohody o omezení raket středního doletu s Ruskem odstoupil proto, že ji Moskva soustavně porušovala. Trumpova administrativa také na Rusko uvalila nové sankce, zaměřené zejména na jeho ropný, plynárenský a těžební průmysl, těžké strojírenství a vojensko-průmyslový komplex a finanční sektor. Je však třeba poznamenat, že tvrdá opatření vůči Moskvě jsou především výsledkem vysoce postavených prezidentových spolupracovníků, kteří je prosadili ve spolupráci s Kongresem proti Trumpově vůli. Bylo-li by čistě po jeho, zůstala by po Trumpovi jen proputinovská rétorika a další oslabení Severoatlantické aliance, jež by se Moskvě líbila ještě víc.

Podobně je to s jeho čínskou politikou. Trump správně identifikoval Čínu jako protivníka a nastolil proti ní tvrdý kurz. Jeho chaotičnost a nekonceptnost mu však zabránila prosadit opravdu účinná opatření, jež by poškodila Peking, a nikoliv americké firmy a spotřebitele, jako třeba různé typy plošných obchodních sankcí. K chytré ofenzivní politice přispěl až Trumpův nástupce, jenž odřízl Čínu od moderních amerických technologií.

3.

Zde končí výčet dobrých výsledků Trumpova prezidentského období. Navzdory četným tvrzením jeho fanoušků není pro republikána žádným úspěchem snižovat daně a vybírat konzervativní soudce, to je jeho povinnost, zejména když má většinu v Kongresu jako Trump v prvních dvou letech. S ohledem na operaci Warp Speed, složení justice, zejména Nejvyššího soudu, stejně jako na Abrahámovy dohody lze sice konstatovat, že jeho vláda dosáhla některých konsekventních, dlouhodobých výsledků, přesto bude dějinami hodnocena jako jedna z nejhorších, a to ze dvou příčin.

Jednak kvůli Trumpově nevídané manažerské chaotičnosti a nekompetenci, která z washingtonské scény udělala tragikomedii a v pandemii

vedla k mnohem většímu počtu úmrtí, než bylo nutné. Americké firmy stála minimálně o stovky miliard dolarů víc, než bylo nutné, ale toto číslo je pravděpodobně vyšší. Larry Summers odhaduje celkové škody pandemie pro Spojené státy na 16 bilionů dolarů.

Co je horší, Trump prakticky bez ustání podryval ústavní pořádek. Toto počínání vyvrcholilo jeho pokusem o protiústavní puč, i když pokusem naštěstí velmi neumětelským. Na rozdíl od jiných analytiků americké politiky se nedomnívám, že je Trump fašista, i když má mnoho názorů, které se s fašistickými shodují, například obdiv k násilí. Trump nepostupuje podle promyšleného plánu vycházejícího z uceleného souboru idejí. Jedná impulzivně. Bytostně nesnáší dvě věci, stojí-li někdo nebo něco v cestě jeho libovůli a když ho někdo poučuje. Namísto, aby přiznal, že něco neví, reaguje agresivně proti těm, kteří se mu snaží věci vysvětlit. Trump si prostě vždy chce dělat to, co uzná za vhodné, a demokratické zvyky, instituce a média, které jsou mu překážkou, se tím okamžitě stávají nepřáteli a bariérami, jež je nutné oslabit a odstranit. Hned zkraje funkčního období označil tisk za „nepřítele lidu“, výraz, který slyšíme od diktátorů, ale ne od amerických prezidentů. Můžeme se tedy donekonečna přít, jak důležité či nedůležité bylo pro americkou ekonomiku snížení daní, ale prezident, jenž je hrozbou pro demokracii a ústavnost, je prostě v jiné kategorii, kvalitativně o dvě patra níž než všichni ostatní prezidenti.

Trumpova zmatečná personalistika byla zřejmě překvapením i pro ty, kteří o něm při nástupu do Oválné pracovny jinak neměli moc iluzí. Nebyl to snad právě Trump, jenž přes třicet let tvrdil, že politici jsou neschopní, že země potřebuje lídra, který si k sobě umí vybrat ty nejlepší?

Potíž je, že do Trumpova okolí se nejlepší lidé nehrnuli, zato se hemžilo kariéristy druhé a třetí kategorie, kteří by si u normálních prezidentů neškrtili a teď ucítili šanci. A zpočátku nejen oni. Když už bylo jasné, že Trump získá republikánskou nominaci, našlo se několik odvážlivců z první ligy, ochotných to risknout a vzít službu pro prezidenta se sebezapřením, z pocitu povinnosti. Ne náhodou bylo mezi nimi několik úspěšných generálů, kteří mají smysl pro povinnost geneticky zakódovanou.

Žádný u něj nevydržel dlouho. Jeho první národněbezpečnostní poradce Michael Flynn, zdaleka ne první liga, vydržel pár dní. Teoreticky bylo možné Flynnovo fiasko se lhaním FBI přičíst smůle, z ní se však rychle stal dobře rozeznatelný vzorec chování. Fluktuace na nejvyšších místech dosáhla závratného čísla 85 %, výrazně víc než u předchůdců. Průměrná míra fluktuace u ostatních prezidentů se pohybuje mezi dvaceti a třiceti procenty. Obměna kádrů je pozoruhodná nejen svou četností, ale také tím, že řada lidí, kteří odešli, byla vysokými prominenty.

V Bílém domě se za čtyři roky vystřídali čtyři ředitelé prezidentské kanceláře, což je post důležitý pro hladké fungování úřadu, cosi jako u nás kancléř, ale s tím rozdílem, že prezident má v americkém politickém systému stejné kompetence jako u nás premiér kombinovaný s prezidentem. Mainstreamový republikánský činovník Reince Priebus, spojenec předsedy sněmovny Paula Ryana z Wisconsinu, byl ve funkci od ledna do července 2017, kdy upadl v nemilost ostatních vedoucích pracovníků, zejména machiavelistického poradce Steva Bannona, razícího ideologii alt-right, a prezidentova zetě Jareda Kushnera. Po něm přišel bývalý generál námořní pěchoty John Kelly, ve funkci od července 2017 do ledna 2019. Snažil se do chaotického Bílého domu vnést pořádek. Kushner a jeho manželka Kellyho nástup nejdříve přivítali, ale poté, co jim generál několikrát řekl „ne“, se obrátili proti němu. Kelly na čas ukončil praxi, kdy se po chodbách Bílého domu poflakovali poradci a návštěvníci, které občas někdo jen tak přivedl k prezidentovi na kus řeči. Trumpovi Kellyho zásahy nevyhovovaly. Postěžoval si, že před Kellym připomínal Bílý dům rušné newyorské nádraží Grand Central, zatímco po jeho nástupu se proměnilo v prázdné překladiště. „Mám radši Grand Central,“ poznamenal lakonicky.

Kelly odešel po sérii neshod a konfliktů s prezidentem a jeho rodinou. Svoji zkušenost s Trumpem zhodnotil velmi kriticky, prezidenta charakterizoval jako „nejpoškozenějšího člověka“, s jakým se kdy setkal. Kritizoval jeho neupřímnost i způsob, jakým navazoval vztahy s ostatními, které povětšinou popisoval jako mizerné. Obvinil Trumpa z „otravování lidských myslí“ a Trumpovo chování podle něj neodpovídá představě

„opravdového muže“ a lídra. Jako vojáka, jehož syn zahynul ve válce, Kellyho urážel Trumpův neuctivý vztah k příslušníkům ozbrojených sil, kteří padli za vlast, a také k běžným veteránům, jež Trump v Kellyho podání označoval za důvěřivé pitomce a životní ztroskotance.

Po Kellym přišel Mick Mulvaney (leden 2019 – březen 2020), jenž si zároveň poněkud nezvykle podržel funkci ředitele Úřadu pro řízení a rozpočet. Závěrečným šéfem úřadu byl severokarolínský kongresman Mark Meadows (březen 2020 – leden 2021), muž k Trumpovi nesmírně loajální.

Poradce pro národní bezpečnost – bývalého generála Flynnna (leden–únor 2017) – vystřídal bývalý generál H. R. McMaster, významný intelektuál, analytik a autor Trumpovy národněbezpečnostní strategie, dobře koncipovaného dokumentu, jež ovšem Trump nikdy nečetl a nejednou se na veřejnosti vyjadřoval v rozporu s jeho závěry. McMaster působil jako poradce od února 2017 do dubna 2018 a odešel kvůli politickým neshodám a střetům s ostatními zaměstnanci. Nahradil jej další výrazný analytik mezinárodních vztahů, John Bolton, zahraničněpolitický jestřáb a někdejší Bushův velvyslanec v OSN. Trump si jej vybral, protože se mu líbily Boltonovy výstupy v televizi. Spojenectví nemohlo fungovat. Bolton se vyznačuje nejen tvrdými a zásadovými postoji, ale také velkým egem. Po svém odchodu Bolton Trumpa otevřeně kritizoval pro jeho pro prezidentskou funkci absolutně nevhodnou povahu a ne odbornost v zahraniční politice. Popsal Trumpa jako člověka, který nerozumí geopolitickým otázkám, činí impulzivní rozhodnutí na základě osobních rozmarů, upřednostňuje osobní zájmy před národními a v mezinárodní diplomacii se chová nepředvídatelně. Zpochybnil také Trumpovy kvality jako lídra a jako veterán různých vlád trpěl chaotickým prostředím Bílého domu, které bylo podle něj vedeno deklarovanou osobní loajalitou k prezidentovi, nikoliv kompetentností. Robert O'Brien sloužil jako národněbezpečnostní poradce od září 2019 do ledna 2021.

Dále Trump vystřídal dva ministry zahraničí, Rexe Tillersona a Mikea Pompea, tři ministry spravedlnosti, Jeffa Sessionse, Matthewa Whitakera

a Billa Barra, čtyři ministry obrany, Jamese Mattise, Patricka Shanahana, Marka Espera a Chrise Millera, a pět mluvčích a ředitelů komunikace: Seana Spicera, Anthonyho Scaramucciho, Saru Huckabee Sanders, Stephanií Grisham a Kayleigh McEnany. Obměna vysoce postavených poradců a ministrů byla odrazem jeho stylu řízení, který se vyznačoval upřednostňováním loajality před odborností, tendencí štvát podřízené proti sobě a impulzivním rozhodováním bez promyšlení důsledků takového rozhodování.

Po propuštění ředitele FBI Comeyho a zahájení Muellerova vyšetřování byl prezident posedlý tématem Ruska. Bolton ve svých pamětech píše, že Trump považoval jakékoliv zmínky o ruském zasahování do voleb za stín na legitimitě svého zvolení a reagoval na ně podrážděně. Podobně se po svém zvolení parlamentem v roce 2003 choval prezident Václav Klaus. Volba byla sice tajná, ale bylo jasné, že Klaus musel být zvolen také hlasy komunistických poslanců, o něž se před volbou sice ucházel, ale po volbě to nerad slyšel. Když mu to někdo, zpravidla nějaký novinář, připomněl a chtěl jeho reakci, reagoval defenzivně. Novináře francouzského deníku Le Figaro kvůli tomu dokonce předčasně ukončil rozhovor, když ji předtím velmi nedůstojně ponižoval.

Vztahy mezi lidmi v Bílém domě nebývají ideální. Velká ega, boje o byrokratická předmostí a stres nejsou nejlepšími přísadami do pohodové atmosféry v nejviditelnější politické kuchyni světa. Bývají však profesionální a někdy i profesionálně srdečné. Záleží na prezidentovi a jeho řediteli kanceláře. Trumpův Bílý dům byl v tomto ohledu jediný svého druhu. Na jedné straně neformální chaos podobný studentské koleji, kde se po chodbách poflávají její obyvatelé bez zdánlivého řádu a určení, na straně druhé nebyvalé zákulisní intriky ve stylu dvora Medicejských. Záhy se do médií dostaly nelichotivé výroky na prezidentovu adresu ze strany jeho podřízených. Tillerson, první ministr zahraničí – a zvláštní volba s ohledem na nulovou politickou zkušenost a pracovní blízkost k ruské věrchušce (dlouhá léta působil jako CEO ropného gigantu Exxon Mobil, vztahy s Kremlem měl tedy přímo v popisu práce) –, se podle médií vyjádřil o Trumpovi jako o „zasraném debilovi“ (v originále doslova

„fucking moron“). Poté co televize NBC zprávu o indiskreci přinesla, Tillerson svá slova veřejně nepotvrdil ani výslovně nevyvrátil. Místo toho prostřednictvím mluvčího ministerstva zahraničí vydal prohlášení, v němž uvedl: „Ministr nepovažuje nepodložená obvinění hodná jeho reakce.“ Zkušení pozorovatelé měli jasno. V diplomacii a politice se tomu říká odmítnutí, které není skutečným popřením (*a non-denial denial*). Tillerson nechtěl otevřeně lhát, raději tedy zavádějícím způsobem mlžil.

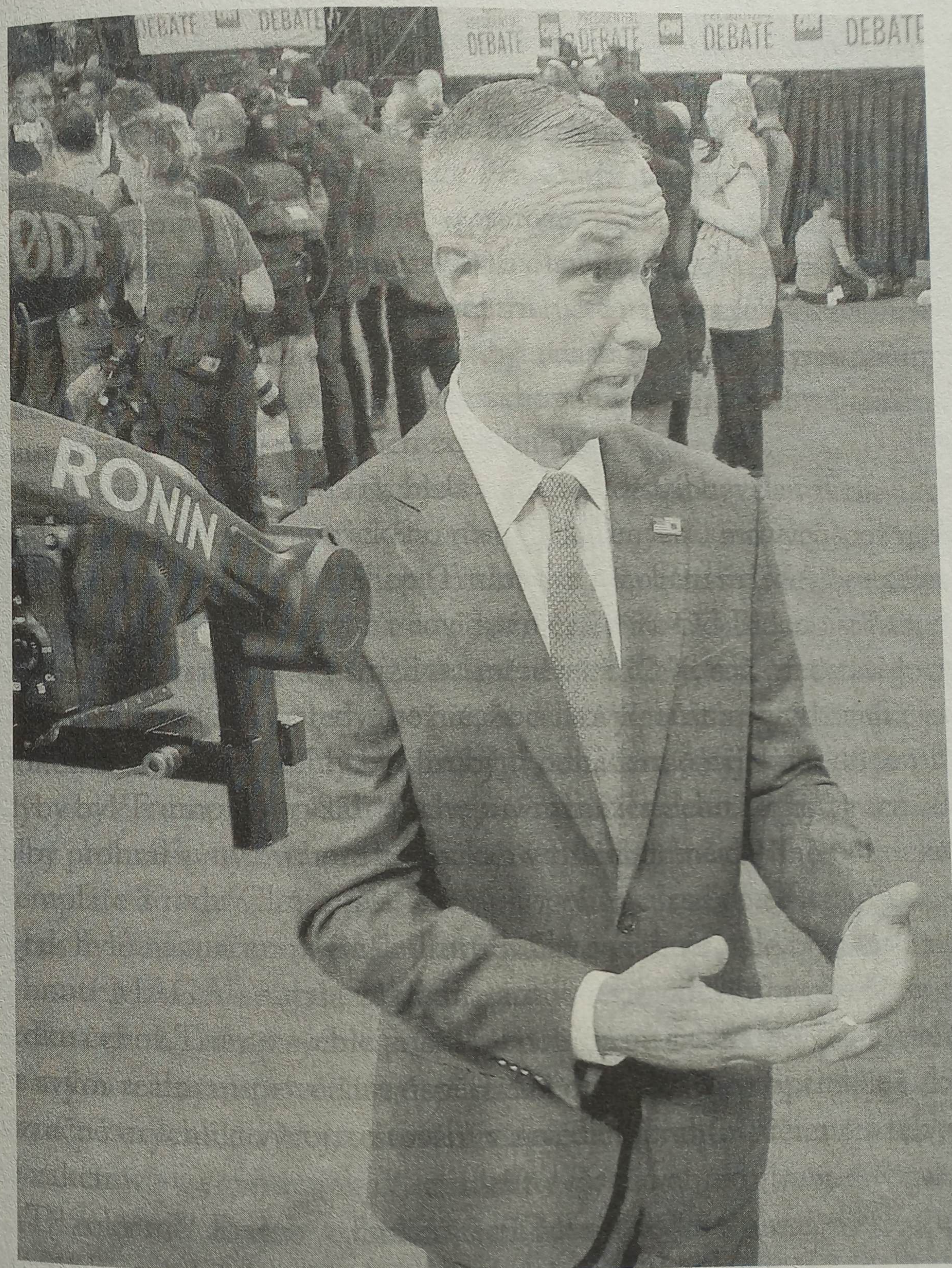
K Tillersonovi se váže také následující nechutná historka; přičemž nevíme, jestli je pravdivá. Zmiňuju ji proto, že dokresluje Trumpův styl řízení. Uvádí ji ve svých pamětech John Bolton. Trump mu vyprávěl o večeři ve třech, kterou absolvoval společně s Tillersonem a velvyslankyní v OSN Nikki Haley. Vztahy mezi Haley a Tillersonem nebyly dobré, ani vztahy mezi Boltonem a Haley. Bolton píše, že na večeři se podle Trumpa Haley „nepohodla s Tillersonem, který jí prý odsekl: ‚Takhle už se mnou nikdy nemluv.‘ Než Haley stačila cokoli říct, Tillerson dodal: ‚Nejsi nic jiného než píča a nikdy na to nezapomeň.‘ Ve většině administrativ by za to Tillerson dostal padáka, takže by mě zajímalo, jestli to skutečně tak bylo. A pokud ne, proč mi to Trump takto reprodukoval?“.

Existují tři možnosti. Bolton si to celé vymyslel. Tillerson větu skutečně řekl. A třetí, k nějakému konfliktu u stolu došlo, ale Trump si vymyslel Tillersonovu domnělou reakci. První možnost považuji za značně nepravděpodobnou, Bolton je přičetný člověk a neměl důvod lhát o něčem takovém. Ani druhá možnost se mi příliš nezdá jako pravděpodobná. Jakkoliv může být šéf globální firmy sociopat, přece jen byl v tu chvíli na večeři s prezidentem Spojených států a ženou, která měla v politice něco za sebou a s níž potřeboval udržet alespoň nějaký pracovní kontakt. Kloním se k možnosti třetí. Bylo brzy po Boltonově nástupu do Bílého domu a Trump s ním měl ještě dobré vztahy. Můžeme tedy s jistotou mírou pravděpodobnosti způsob, jakým Trump Boltonovi konflikt u večeře převyprávěl, přičíst jeho zvyku rozeštvávat podřízené mezi sebou (v tomto případě naladit Boltóna proti Tillersonovi, jenž zastával post,

na který si Bolton celý svůj profesní život dělal záslusk), umocněnému Trumpovou tendencí zveličovat a přehánět *ad absurdum*. V akci byl tedy opět zřejmě prezident jako karikatura.

Trumpův mandát v Bílém domě začal svérázně. Týden po své inauguraci v lednu 2017 podepsal exekutivní příkaz, jenž občanům sedmi muslimských zemí zakázal cestovat do USA. Snažil se tak dostát svému radikálnímu slibu z kampaně, že zastaví „muslimskou migraci“, což by bylo v rozporu s Ústavou, která nedovoluje diskriminovat podle vyznání. Legální i nelegální migrace do Spojených států od začátku století pozvolna klesala, což Trumpovi nebránilo, aby mocně podporován pravicovými médii označil migraci přes jižní hranici s Mexikem za hrozbu. Každý trestný čin nelegálního přistěhovalce tato média zveličila do karikované podoby a vytvářela dojem „invaze“ nebezpečného barevného obyvatelstva. Podle dlouhodobých statistik migranti, zejména ti ilegální, páchají v Americe méně trestných činů včetně násilných než rodilí Američané, což je logické. Poslední, co přistěhovalec bez papírů potřebuje, je, aby byl chycen policií při něčem nekalém. Mezi tisíci nelegálními migranty se pochopitelně najdou také členové různých gangů, například mexických drogových kartelů, Trump a jemu nakloněná média však vytvářeli a stále vytvářejí dojem, že je Amerika z jihu zaplavována zločinci. Léta této indoktrinace si vyžádala daň v podobě zkresleného vnímání problému nelegálního překračování jižní hranice, takže se dnes v různých průzkumech nelegální migrace objevuje na předních místech „problémů, které Ameriku trápí“. Je to virtuální realita. Americká azylová politika by potřebovala reformu, ale rozhodně neohrožuje bezpečnost země, natož aby poškozovala ekonomiku. Naopak, legální i nelegální přistěhovalci jsou ekonomickým přínosem a ekonomika se bez nich neobejde.

Po jedenáctém září se v zemi usadil strach z islamistického terorismu. Pro nativisty se stal islám strašákem. Trumpův „muslimský zákaz“ však narazil na soudy a vládě se ho podařilo uvést v platnost s průtahy a ve zředěné podobě. Způsobila to neschopnost prezidentova týmu, jenž nedokázal dekret zformulovat tak, aby byl ústavně v pořádku. Bylo jasné, že kvalita lidí v Bílém domě a na klíčových úřadech je bídná. Trump

Corey Lewandowski, první manažer Trumpovy prezidentské kampaně v roce 2016. Dostal padáka, ale jako řada dalších lidí, které potkal stejný osud, se udržel na Trumpově oběžné dráze a příležitostně mu radí.

nečekal, že v listopadu 2016 volby vyhraje, a na rozdíl od všech dalších zvolených prezidentů neměl dostatečně připravenou organizaci pro přechod z kampaně, jež sama o sobě byla na americké poměry nedostatečně obsazená zkušenými pracovníky, do úřadu. Chaos, který logicky následoval, jej pak provázal po celou dobu funkčního období.

Že nepůjde o běžnou republikánskou vládu, se ukázalo záhy. Inaugurační projev nového prezidenta hovořil o americké apokalypse, spálené, vyrabované zemi, jež v ničem nepřipomínala reálné Spojené státy, a mohli s ním souznít jen ti, jejichž mozek byl každý den vyprán propagandou konzervativních televizí. Od Bílého domu to byla dětsky průhledná taktika ve stylu nasadit laťku co nejniž, aby pak prezident mohl hlásit „rychlá zlepšení“ a „úspěch za úspěchem“. Před nástupem Trump sliboval, že bude kráčet od „výhry k výhře“ takovým způsobem, že brzy budou všichni z jeho úspěchů unaveni. Po inauguračním projevu několik lidí v okolí bývalého republikánského prezidenta George W. Bushe zaslechlo, jak při odchodu z tribuny na Kapitolu říká Hillary Clinton: „To byly pěkně divný sračky...“ (*That was some weird shit...*)

Za normálních poměrů prezidenti své *inaugural addresses*, jak se představovacím projevům říká, koncipují jako zápisy do dějin, jež mají zemi naladit, nastínit vizi a dodat odvahu společně ji naplňovat. To není Trumpův žánr. Nálada ještě zhoustla, když prezident svoje poradce a kongresmany přinutil lhát, že se jeho projevu na rozlehlém prostranství Washingtonského Mallu pod Kapitolem zúčastnilo nejvíc lidí v dějinách, prý rozhodně víc než prvního Obamova projevu v lednu 2009. Byla to umírněná, snadno vyvratitelná, infantilní nepravda, ale hodně lidí ji zaregistrovalo a řada těch, kteří dosud nebrali varování zasvěcenců před Trumpem vážně, zpozorněla. Když dovede lhát o takové maličkosti, když mu na ní tak záleží, co nás ještě čeká? Taková otázka pochopitelně přišla pozdě.

Vítězství ve volbách, jímž byl Trump stejně překvapen jako devět z deseti pozorovatelů americké politiky, mu dodalo nesmírné sebevědomí, respektive posílilo již existující sebevědomí muže, jenž o sobě nikdy nepochybuje. Většina pracovních schůzek, jež v Bílém domě i mimo něj absolvoval, sestávala z toho, že Trump mluvil a ostatní se vzrůstající

frustrací poslouchali. Týkalo se to i schůzek s cílem ho informovat, připravit a rozšířit mu obzor, na nichž měl teoreticky poslouchat on sám, včetně brífinků zpravodajských služeb. Vítězství ve volbách posílilo jeho pocit, že rozumí všemu včetně věcí, k nimž vláda disponovala štáby expertů s desítkami let zkušeností.

Na konci ledna oznámil odstoupení Spojených států od dohody o volném obchodu, tzv. Trans-pacifického partnerství. Skončila éra Republikánské strany, prosazující svobodný obchod. Trumpovo desítky let trvající vyhrožování tarify a cly a jeho posedlost deficity obchodní bilance začaly nabírat povážlivě realistické kontury. Zároveň se pokoušel Kongresem protlačit zrušení Obamacare, reformy zdravotního pojištění prosazené jeho předchůdcem. Předsedovi Sněmovny reprezentantů Paulu Ryanovi se však nedařilo pro tento krok shromáždit dost hlasů vlastních republikánských poslanců. Obamacare se po svém přijetí, kdy byla nepopulární kvůli odporu malých a středních podnikatelů, pozvolna stala mezi voliči populárním programem, neboť rozšířila okruh lidí, kteří si zdravotní pojištění mohli dovolit. Trump Ryanovu neschopnost najít mezi republikány shodu přisuzoval jeho nedostatečné schopnosti vést stranu v Kongresu, a v důsledku toho se jejich vztah zhoršoval.

Republikánům ve sněmovně trvalo mnoho týdnů, než se dohodli na způsobu, jak Obamův program zrušit. Jejich snahu zastavil v červenci senát. Posledním, rozhodujícím hlasem proti Trumpovi ve prospěch Obamacare se stal hlas umírajícího senátora Johna McCaina, republikána z Arizony, který uprostřed noci hlasoval proti zrušení. Sužován zhoubným nádorem v hlavě, pomalu se pohybující válečný veterán a zajatec z „Hanojského Hiltonu“, nelidského vězení, v němž strávil pět let, na znamení svého odporu k Trumpovi ukázal palcem dolů k senátní podlaže. Poté co tato legendární osobnost americké politiky zemřela, jí Trump ani nepřišel na pohřeb. V Národní katedrále ve Washingtonu chyběl jako jediný ze žijících amerických prezidentů. Na smuteční slavnosti pronesli projevy George W. Bush a Barack Obama. Oba se stali senátory přáteli, přestože byli nejdříve trpkými rivaly – Bush v republikánských prezidentských primárách v roce 2000 a Obama ve volbách

v roce 2008. V dusné atmosféře Trumpova Washingtonu byla slavnost v katedrále připomínkou, že s McCainovým odchodem končí jedna celá éra americké politiky.

Způsob Trumpova rozhodování dobře ilustroval spor o financování reorganizačních operací u trans mužů a žen v amerických ozbrojených silách. Konzervativní kongresmani chtěli zrušit vládní program, podle něhož se těmto vojákům operační změna pohlaví platila z veřejného rozpočtu, a Trump, který se v kampani holedbal, že je přítelem práv sexuálních menšin, a jehož na nominačním sjezdu v Clevelandu podpořil prominentní podnikatel Peter Thiel, muž homosexuální orientace, jim šel na ruku. Všichni, včetně těch nejkonzervativnějších Trumpovců, pak byli překvapeni, když prezident najednou zničehonic vydal nikoliv zákaz financování operací, ale rovnou zákaz působení transsexuálů v amerických ozbrojených silách, neboť toto téma vůbec nebylo na stole a vedení Pentagonu s ním nesouhlasilo.

Trumpův vztah s ministerstvem obrany byl od počátku značně napjatý. Bývalého generála námořní pěchoty Jamese Mattise si přicházející prezident vybral za ministra, jak bylo u Trumpa časté, podle vzhledu. Prostě mu připadal jako opravdový, rázný mačo důstojník, a navíc mu někdo řekl – chybně, jak vyšlo najevo –, že se Mattis pyšní přezdívkou „Šílený pes“, a to se Trumpovi líbilo. V jeho představách asi neexistovalo nic lepšího než na nepřátele Spojených států z řetězu odvázat šíleného psa. Aniž si to ověřil, Trump Mattisovo jméno oznámil společně s přezdívkou „Šílený pes“, prostřednictvím tweetu a na tiskové konferenci. Mattisovi tak říkali někteří mariňáci v Afghánistánu, ovšem evidentně za jeho zády, a Mattisovi se to nelíbilo. Při slyšení v senátu bývalý generál mlžil, že si přezdívku vymysleli novináři. V pozdějším rozhovoru s Trumpem odmítl, že by to byla jeho přezdívka. Namísto toho Trumpa zpravil, že jeho přezdívkou je ve skutečnosti Chaos. U manažera zní zlověstně, dokud nevíte, že jde o akronym věty: „Plukovník má mimořádné řešení (*the colonel has an outstanding solution*).“

Mattis nebyl žádný troglodyt, naopak se jednalo o brilantního intelektuála a analytika s důstojným vystupováním, jenž v Pentagonu požíval

značné vážnosti. Byl tedy pravým opakem Trumpovy představy o ideálním generálovi a ministrovi, a spory mezi nimi se brzy dostavily. Velmi rychle měl Trump se všemi svými generály špatné pracovní vztahy. Výjimkou, dlužno podotknout, že dočasnou, byl v té době jen jeho ministr domácí bezpečnosti, bývalý generál John Kelly. Generalitě Pentagonu Trump vyčítal, že jejich technika je drahá a že jsou příliš bázliví a opatrní, avšak jindy, jak píše Haberman, trval na tom, že Spojené státy se musejí víc vyzbrojit. Generály, uvyklé na profesionálně zdvořilou štábní kulturu, ponižoval a několik zdrojů (například Haberman, Woodward a Costa) píše, že po nich chtěl, aby byli víc jako „němečtí generálové“. To je velmi zvláštní požadavek, zejména když si člověk uvědomí, že němečtí generálové s těmi americkými prohráli nejdůležitější válku v dějinách. Čím mohli „němečtí generálové“ Trumpa uhranout? Bezvýhradnou poslušností vůdci i ve chvílích, kdy opustili realitu a vydali se spolu s führerem do říše fantazie? Nebyla to nakonec jejich bezpodmínečná poslušnost, jež předznamenala zkázu třetí říše?

Při letní návštěvě Francie Trumpovi učarovala vojenská přehlídka s tryskáči nad Paříží a tanky na Elysejských polích. Ihned chtěl cosi podobného uspořádat doma ve Washingtonu, ale narazil na nevoli vedení ministerstva obrany. Spojené státy nemají velkou tradici masivních vojenských přehlídek. Pentagon je považuje za zbytečné mrhání prostředky, a navíc poněkud nepatřičné pro otevřenou civilní demokracii, jež si zakládá na rovnosti a nehierarchickém étosu. Trump trval na svém, chtěl přesně takovou přehlídku jako v Paříži, jen se mu nelíbili zmrzačení veteráni na vozíčkách. „Nikdo se nechce dívat na tohle,“ řekl opařeným generálům, mužům připraveným pro vlast obětovat život. Přes odpor Mattise, McMastera a dalších činitelů si Trump konání přehlídky prosadit nedokázal.

Problémové vztahy s Pentagonem vyplývaly z Trumpova nepochopení postavení Spojených států v poválečném světovém řádu. Prezident neporozuměl významu poválečných mezinárodních institucí, především NATO, které podobně jako Václav Klaus považoval za nesmyslné a zbytečné. Když se mu vedoucí činitelé Pentagonu snažili vysvětlit

přítomnost amerických základů v lokalitách jako Jižní Korea, Bahrajn či Saúdská Arábie, viděl Trump jen dolarové náklady na udržování vojenských instalací. Spojitost mezi národním zájmem, projekcí vojenské síly, ekonomickou a národní bezpečností – nejen že se mu to předním představitelům národněbezpečnostní komunity nepodařilo vysvětlit, ale Trump bral jejich expozé jako nemístné poučování a reagoval na ně agresivně. Cizí státy byly přesně to, cizí, a bylo-li by jen po jeho, Spojené státy by se všemi jednaly jen bilaterálně a nejdůležitějším ukazatelem vztahu by bylo saldo obchodu. Pozitivní rovná se dobře, deficit rovná se špatně.

V červnu Trump naplnil svůj předvolební slib a vyvedl Spojené státy z Pařížské dohody o klimatu, když oznámil odstoupení od paktu. V tisku kolem toho byl velký rozruch, avšak význam Pařížské dohody je jen symbolický a Spojené státy měly v položce emisí skleníkových plynů lepší výsledky než řada západních států, které Trumpa kritizovaly. Mediální kritika vlády ovšem podle předpokladů ještě zhoršila vztahy Bílého domu s „nepřáteli lidstva“, tedy tiskem.

V Bílém domě se Trump zejména kvůli časté nepřítomnosti manželky Melanie a syna Barrona cítil osamělý a izolovaný. Tvrdě vedená, náročná předvolební kampaň, během které Trumpa několik žen obvinilo ze sexuálního obtěžování, útoku, a dokonce znásilnění, manželskému soužití na pohodě nepřidala a Melanie si po jejím skončení vymínila nové vyjednání předmanželské smlouvy. Trumpův pracovní den zpravidla začínal velmi pozdě, kolem půl jedenácté dopoledne. Vzhůru však byl dlouho do noci a často se budil brzo ráno, věnoval se Twitteru a telefonátům se známými a přáteli, jejichž názory a doporučení bral na rozdíl od názorů a doporučení vládních expertů vážně. Trump je jedním z těch manažerů, který nezdědka zastává názor posledního člověka, s nímž mluví. To je bohužel velmi rozšířená praxe i u lidí, u nichž byste to nečekali. Zlé jářadu českých a slovenských politiků i miliardářů, kteří dělají totéž. Zlé jářady mají pro tento způsob rozhodování ošklivou přezdívku, polštář pod zadek. Je na něm vždy otištěna poslední zadnice, která na něm seděla...

Nezdědka se Trump po rezidenci Bílého domu pohyboval v županu, což se záhy stalo námětem komediálních skečů a karikatur, díval se na

jednu z mnoha televizních obrazovek, které nechal instalovat, a na Twitteru reagoval na to, co právě slyšel. Tak vznikala domácí i zahraniční politika. Jeho poradci se nejednou dozvídali o tom, co se chystá udělat, z Twitteru a televize. Televizní zpravodajství sledoval dlouhé hodiny, a když kvůli pracovnímu vytížení něco neviděl, nahrál si svůj oblíbený pořad z Fox News a sledoval jej se zpožděním. Není nejmenšího sporu, že byl prezidentem nejčastěji sledujícím televizi v novodobých dějinách.

Jako první prezident také volal do různých vysílání a komentoval všechno možné. Poradce a asistenty v Bílém domě vyváděly z míry jeho zvláštní návyky, například že trhal dokumenty a házel je do koše. To je v rozporu se zákonem, který prezidentům ukládá povinnost cokoli, co v Bílém domě oficiálně přečtou nebo napíšou, zachovat v archivech pro budoucnost. Sekretářky a pomocníci se tedy poněkud zoufale hrabali v koších a zpětně dávali dohromady a slepovali roztrhané dokumenty. Několikrát prezident takto ucpal záchody Bílého domu, do kterých také odhazoval roztrhané dokumenty, takže se musel volat instalatér.

Ve své knize Bolton popisuje, jak v červnu 2018 vyzkoušel ředitel kanceláře Bílého domu Kelly nový přístup k prezidentovu rozvrhu. Zavedl tzv. „ředitelskou poradu“ v 11 hodin ráno každý den. Kelly tím hodlal omezit délku Trumpových spontánních projevů během jeho dvakrát týdně probíhajících zpravodajských brífinků. Tato změna znamenala, že Trumpův „oficiální“ pracovní den začínal těsně před polednem, mezi americkými prezidenty cosi neslýchaného.

Trump však ráno nebyl nečinný; trávil značný čas telefonováním ze své rezidence. Často hovořil s různými lidmi, včetně vládních úředníků, přátel a externích poradců. Bolton sám často volal Trumpovi ráno, aby projednali naléhavé záležitosti, když ještě nepracoval v Bílém domě. I tohle bylo u prezidentů neobvyklé. Normálně je pro lidi, kteří pro prezidenty přímo nepracují, velmi těžké se k nim dostat, a to i telefonicky.

Například podle zápisků ředitele kanceláře měl prezident George H. W. Bush značně strukturovaný denní rozvrh. Své oficiální povinnosti zahajoval v 8:00 ráno stručným zpravodajským brífinkem, kterého se účastnili viceprezident, poradce pro národní bezpečnost Brent

Scowcroft a ředitel John Sununu. Tento brífink, prezentovaný CIA, trval deset až patnáct minut. Hned poté následovala třicetiminutová schůzka vedená Scowcrofem, která pokrývala noční vývoj zahraniční politiky a očekávané problémy dne. V 8:45 Sununu vedl brífink o domácích a jiných nezahranických záležitostech, který obvykle končil v 9:15. Tento přístup k přípravě na den ostře kontrastoval s Trumpovými méně časovými, rozvláchnými zpravodajskými brífinky, při nichž Trump nezřídka mluvil víc než ti, kteří ho měli informovat, a často se odchyloval k nesouvislejícím tématům. Pracovníci ze CIA z něj byli zoufalí. Do normálně střídavě, fakticky a analyticky laděných brífinků vkládali obrázky a grafy, aby udrželi Trumpovu pozornost, a zařazovali také hodně výroků o něm samém, které Trumpa na rozdíl od jiných věcí zajímaly.

Kapitola 8

Dopis z Pchjongjangu

1.

Jaderné a balistické ambice severokorejského režimu vyrostly do podoby chronického problému americké zahraniční politiky, do potenciálně katastrofální krize, kterou Obama Trumpovi zanechal. Na krátké schůzce obou prezidentů po Trumpově zvolení Obama o Severní Koreji hovořil a nic z Trumpovy neutrální reakce nenaznačovalo, co má přijít. První měsíce se moc neudálo, pozornost nové vlády se upírala jinač, avšak v srpnu 2017 Trump vyděsil východní Asii, když Kim Čong-una na Twitteru varoval, že bude čelit „ohni a běsnění“, pokud bude nadále vyhrožovat jaderným útokem. Tak začala nejbizarnější kapitola Trumpovy zahraniční politiky.

Navzdory snahám několika amerických prezidentů nejméně od Billa Clintona vyvinul severokorejský režim s pomocí Pákistánu omezený

jaderný arzenál a zdokonaloval dolet svých balistických raket, takže bylo otázkou času, kdy bude mít k dispozici rakety schopné zasáhnout západní pobřeží Spojených států. Jednání o odzbrojení, takzvané denuklearizaci Korejského poloostrova, s Pchjongjangem nikdy nikam nevedla. Svérázný režim Kimů, směs orientální despotie, fašismu a komunismu dovedená k orwellovské dokonalosti, hrál s Washingtonem hru na kočku a myš, po jednání inkasoval výhody a potají pokračoval ve výrobě atomových pum a jejich nosičů. Američané, zejména prezidenti, rétoriku Severokorejce ignorovali, nanejvýš si utahovali z archaických anglických překladů korejských memorand a výroků. Ne tak Trump, jenž nikdy nepotkal nadávku letící jeho směrem, aby ji neopětoval. Tak došlo na oheň a běsnění i na twitterové poměrování s Kimem, kdo má větší jaderné tlačítko. Že se ze vztahu Kim a Trumpa vyvine platonický románek, tedy na podzim 2017 ještě nikdo netušil.

Během zimy a jara 2018 Trump pojal nápad, že s Kimem uzavře historickou dohodu, která bude zároveň „nejskvělejší dohodou v dějinách“ a „vynikajícím politickým divadlem“. Na dvou nejdůležitějších zahraničních postech vystřídali státního tajemníka Tillersona a národně bezpečnostního poradce McMastera dosavadní šéf CIA Pompeo a bývalý Bushův velvyslanec v OSN Bolton. Zejména Bolton měl pověst tvrdého realisty a zároveň principiálního antikomunisty, postrachu všech kvazi-marxistických režimů od Caracasu přes Havanu až právě po Pchjongjang. Trumpův nápad sejít se s Kimem považovali oba muži za velmi špatný, a už vůbec nedoporučovali konání summitu, na němž se mělo vyjednávat, oproti například té verzi summitu, na níž by se podepsala už vyjednaná dohoda. Jenže právě to Trump chtěl, vyjednávat. Osobně zatelefonoval řadovému diplomatovi (!) ve východoasijském oddělení Státního departmentu a zakázal mu vyjednávat s tím, že jednání povede sám. Došlo k výměně korespondence mezi Trumpem a Kimem. Když si prezident přečetl dopis z Pchjongjangu, který Bolton ve svých pamětech označil za běžné fráze, sesmolené tamním agitpropem, byl nadšen. Kimův emisar si vymínil, že prezidentovi předá dopis osobně v Oválné pracovně, a Trump oproti všem předpokladům souhlasil. Bolton považoval

tento ústupek za neslýchaný a marně se mu snažil zabránit s poukazem na to, že Kimův emisar je zřejmě osobně odpovědný za utrpení vězněného vysokoškoláka Otta Warmbiera, kterého Severokorejci Američanům předali ve vegetativním stavu. Warmbier zemřel krátce po návratu do Spojených států. Trump však trval na schůzce a pouhé předání Kimova dopisu v Oválné pracovně trvalo celých 75 minut. „Rád mluvím,“ připustil Trump Boltonovi.

Americká a severokorejská strana se shodly na místě a datu summitu. Naplánován byl na červen 2018 v Singapuru. Do příprav schůzky vehementně vstupoval jihokorejský prezident Moon, jenž usiloval o to, aby se jednání konalo mezi třemi stranami, to však Američané nechtěli. Během příprav vše konzultovali se singapurskou vládou a japonským premiérem, přičemž na rozdíl od jihokorejské strany se oba tito partneři ke schůzce stavěli skepticky. Několikrát to vypadalo, že si to Trump rozmyslel a summit na Twitteru odvolá. Poradcům řekl, že chce schůzku zrušit sám a dřív, než ji odvolá Severní Korea, protože vztah se svými přítelkyněmi také chtěl ukončit sám dřív, než to udělaly ony. Jen přítelkyně z Pchjongjangu byla zřejmě tak neodolatelná, že se po všech zmatcích Trump nechal uchlácholit a do Singapuru odjel s vizí, že se mu podaří denuklearizovat Severní Koreu a vstoupit do dějin. Summit samotný nepřinesl nic, jen prázdnou rétoriku, kterou ovšem Trump vydával za ohromný úspěch a domáhal se Nobelovy ceny za mír. Mazaný Kim ho dobře přečetl a hrál si s ním jako s naivním školákem. V jednu chvíli se Trumpa zeptal, co si o něm myslí, což byla chytrá, machiavelistická partie, již Trump nedokázal prokouknout, a začal svého konverzačního partnera zasypávat chválou. Zároveň pomlouval své předchůdce, americké prezidenty, a Kim jen přikyvoval.

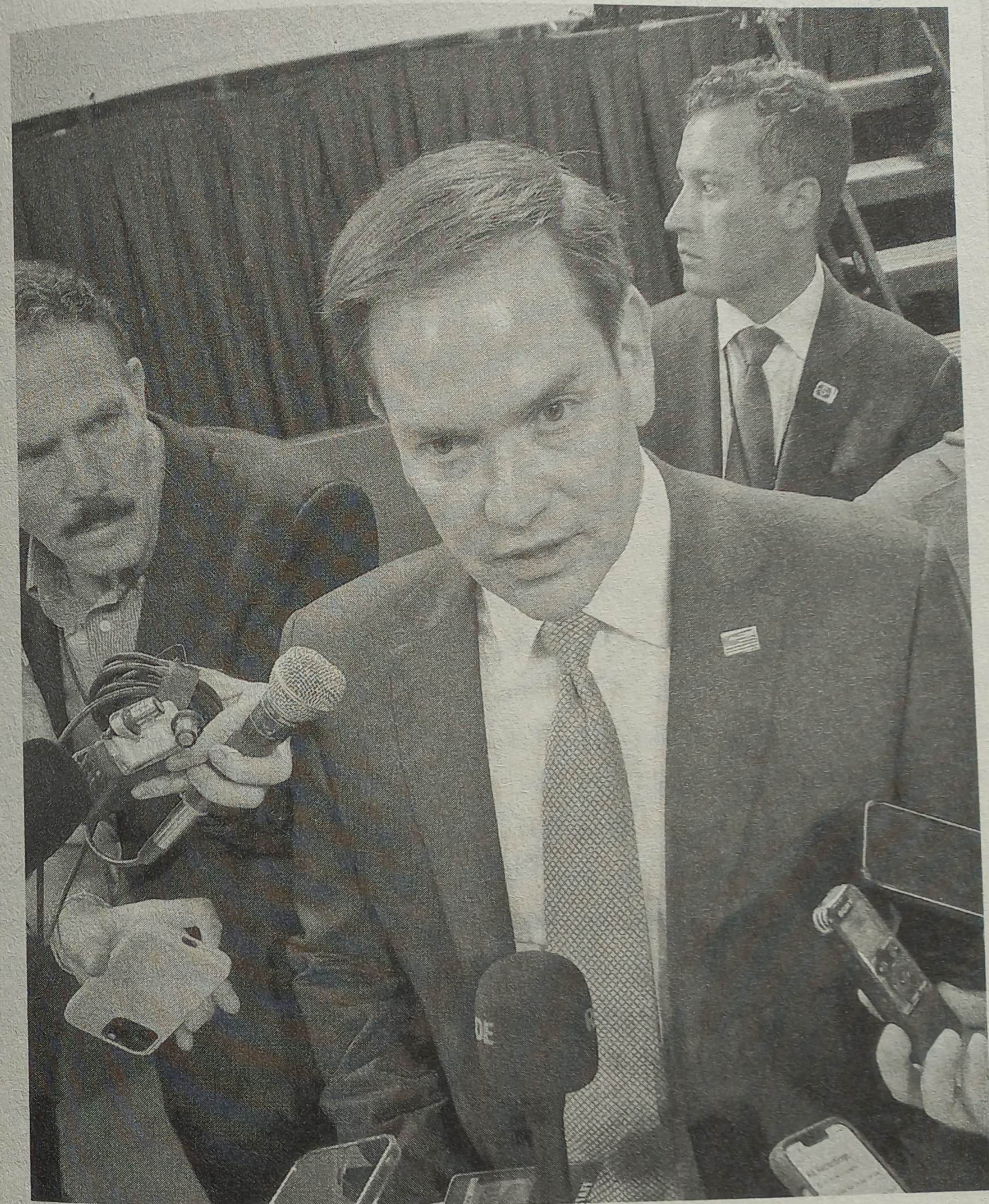
Odehrálo se přesně to, čeho se realisté uvnitř administrativy včetně Boltona obávali. Kim se hřál ve světle kamer po boku amerického prezidenta, a to vše dostal za vágní příslib odzbrojení, ke kterému samozřejmě nedošlo. Usiloval také o zrušení sankcí a Trump přislíbil, že je zváží. Už to byla stěží uvěřitelná reakce. Navíc se Kim od svého protějšku dozvěděl, že pozastavil pravidelné americko-jihokorejské vojenské

cvičení, neboť bylo zbytečně provokativní a stálo Ameriku moc peněz. Taková informace měla pro diktátora velkou cenu, neboť až doposud nebyli Američané ochotni o manévrech vůbec mluvit. Omezování cvičení či jejich oddalování snižuje bojeschopnost a operabilitu jednotek; co víc si mohl Kim přát?

Možná ani sám netušil, že situace byla ve skutečnosti ještě horší, tedy pro něj vlastně lepší. Trump se několikrát pokusil nařídít stažení amerických vojsk z Jižní Koreje. Kdyby se jeho poradcům a Pentagonu tomuto kroku nepodařilo zamezit, drasticky by změnil strategickou konfiguraci ve východní Asii a pro americké spojence, hlavně pro Jižní Koreu a Japonsko, by představoval zásadní změnu poměrů.

Tohoto vrcholně nekompetentního postupu v zahraniční politice si všimli insideři po celém světě. Došlo jim, že Trumpem je kvůli jeho narcismu možné poměrně jednoduše manipulovat. Bolton uvádí, že se obával každé Trumpovy schůzky s Putinem, neboť Trump podceňoval přípravu, neznal detaily vyjednávání a někdy nerozuměl ani celkové situaci, kdežto Putin byl vždy dokonale připraven, v obraze ohledně národně-bezpečnostních priorit Moskvy. „Netěšil jsem se na to, až ho nechám samotného v místnosti s Trumpem,“ napsal Bolton.

Trumpova předimenzovaná sebestřednost se podepsala na špatných vztazích se spojenci, kteří nebyli od předchozích amerických politiků zvyklí na humpolácké chování, jímž vynikal. Jejich vlastní ega si těžce zvykala na to, že Trumpovi je nutné podkuřovat. Dobře to pochopili Poláci, kteří obratně nadnesli vějičku, že by se americká základna v Polsku mohla jmenovat podle něj, když potřebovali Američany více připoutat ke kontinentu a hrozilo, že v důsledku Trumpovy rétoriky dojde k opaku. Prezident Francie Emmanuel Macron a kanadský premiér Justin Trudeau se zprvu pokoušeli s Trumpem navázat lidský vztah, ale postupem času pochopili, že taková snaha je marná – museli by mu neustále podlézat a souhlasit s ním prakticky ve všem. Německá kancléřka Angela Merkel a britská ministerská předsedkyně Theresa May se o to ani nepokoušely, následkem čehož byly vztahy mezi nimi a Trumpem špatné. Když Merkel zjistila, jak si Trump zakládá na masách,

Senátor za Floridu Marco Rubio začal jako internacionalistický mainstreamový republikán a expert na zahraniční politiku. V prezidentských primárkách 2016 prohlásil, že kdyby Trump nezdědil 200 milionů, dnes by prodával hodinky na ulicích Manhattanu. V současnosti je z něj ultralaoajální Trumpovec.

kteřé mu nadšeně aplaudují na mítincích, v soukromí mu naoko obdivně sdělila, že ví jen o jednom politikovi v historii, na kterého chodily větší davy. Trumpovi vůbec nedošlo, že tím naráží na Hitlera, a poznámku si vysvětlil jako pochvalu. „Řekla mi, že jen jeden politický vůdce měl tak velké davy jako já,“ chlubil se Trump. Ve své knize *Unaveni z vítězství* to uvádí novinář Jonathan Karl.

Stejně jako Bush a Obama, tak také Trump usiloval o to, aby evropské státy aliance braly vážněji svoji vlastní obranu a posílily obranné rozpočty do požadované výše dvou procent HDP. Ani jeden z prezidentů nedosáhl v tomto ohledu výrazného pokroku, i když některé státy přece jen Trumpovy výhrůžky vystrašily natolik, že některé rozpočty šly mírně nahoru. Opravdový obrat nastal až po ruském útoku na Ukrajinu z února 2022.

Problém Trumpovy tvrdé rétoriky ve věci obranných rozpočtů aliance spočíval v jeho nepochopení, že neexistují žádné členské příspěvky do NATO, že nejsou společná vojska NATO, ani to, že by si snad Evropa měla platit bezpečnost jakýmsi najímáním Spojených států. Občas Trumpova rétorika nebyla daleko od požadování jakéhosi výpalného – když nám nebudete platit, může si s vámi nepřítel (Putin) dělat, co chce. Bolton píše: „Ve skutečnosti to nebyla Trumpova přímočarost, ale skryté nepřátelství vůči samotné alianci, co znervózňovalo ostatní členy NATO i jeho vlastní poradce... Trump řekl..., že USA hodlají snížit svůj ‚příspěvek‘ do NATO na úroveň Německa, a požádal generálního tajemníka Stoltenberga, aby o tom informoval ostatní členy před summitem.“ Pokud by to opravdu tak mělo být, Trump by musel dramaticky snížit celý obranný rozpočet Spojených států, a to rozhodně neměl na mysli. Jeho neobratné vyjadřování dokazuje, že prostě nerozuměl tomu, jak aliance funguje. Odtud jeho nářky, že mu NATO dluží „obrovské množství peněz“.

Mimoходом, Bolton ve své knize uvádí další zajímavý detail z jednání summitu NATO v roce 2018, týkající se předsedy české vlády Andreje Babiše: „Nejhlupejší komentář zazněl z úst českého premiéra, který řekl, že se ze všech sil snaží dostat na 2 % do roku 2024, ale HDP

roste tak rychle, že si není jistý, zda to výdaje na obranu dokážou udržet. V podstatě tím říkal, že bohatnou příliš rychle, než aby se mohli adekvátně bránit.“

Nejostudnější moment Trumpovy zahraničněpolitické kariéry však nepřišel v souvislosti se Severní Koreou nebo NATO, ale na summitu s Ruskem v Helsinkách v červenci 2018. V samotném závěru tiskové konference s Putinem odpovídal americký prezident na otázku, zda se svým ruským protějškem mluvil o dobře zdokumentovaném ruském zasahování do amerických prezidentských voleb. Trump řekl doslova:

„Přišli za mnou moji lidé – Dan Coats a někteří další – a řekli, že si myslí, že je to Rusko. Mám tu prezidenta Putina; a ten právě řekl, že to není Rusko. Řeknu to takhle: Nevidím žádný důvod, proč by to mělo být, ale opravdu chci vidět ten server. Ale mám – mám důvěru v obě strany... Takže mám velkou důvěru ve své zpravodajské lidi, ale řeknu vám, že prezident Putin byl ve svém dnešním popření nesmírně silný a důrazný.“

Bolton píše, že on a Kelly v tu chvíli málem přimrzli k židlím. Prezident Spojených států stojící vedle diktátora s krví na rukách právě hodil přes palubu americké zpravodajské služby!

Na palubě letounu Air Force One cestou zpět z Helsinek sledoval prezidentův štáb mediální zemětřesení, které jeho slova vyvolala. I sám Trump cítil potřebu se z toho nějak vyvléci, a tak vydal prohlášení, v němž nestydatě zalhal, že se na tiskové konferenci přeřekl. Namísto „nevidím žádný důvod, proč by to mělo být“ Rusko, prý chtěl říci, „nevidím žádný důvod, proč by to nemělo být“ Rusko. Jenže v kontextu zbytku vyjádření nedává tato věta smysl.

Společně s četnými příklady pochvalných Trumpových výroků na adresu Putina – myslím, že nenajdeme jediný Trumpův kritický výrok – helsinská tiskovka utužila dojem proruského směřování Trumpovy zahraniční politiky. Ostatně účastníky summitu G-7 se pokoušel přemluvit, aby na další schůzku Rusko už dostalo pozvánku.

Realita americko-ruských vztahů za Trumpa je o něco komplexnější. V roce 2017 uvalila Trumpova vláda na Rusko nové sankce, v té době relativně tvrdé, za anexi Krymu. Současně rozšířila již existující sankce.

Navíc vyhostila víc než šedesát ruských diplomatů po pokusu dvou ruských agentů otrávit v anglickém Salisbury Sergeje Skripala a jeho dceru. Za Trumpa Američané uzavřeli ruské konzuláty v San Francisku a Seatlu. Trumpova vláda dodala Ukrajině více zbraní než vláda jeho předtlu. Potíž je v tom, že jak uvádí několik Trumpových bývalých spolupracovníků včetně Boltona, všechna protiruská opatření prosadili lidé na Státním departmentu, v Pentagonu, Kongresu a Radě národní bezpečnosti proti vůli a protestům samotného prezidenta. Jinými slovy, Rusové dobře věděli, proč na něj a na jeho stranu dlouhodobě vsadili.

2.

Trump prosadil odstoupení od jaderné dohody s Íránem, aniž se mu podařilo ji nahradit alternativním postupem, zahájil celní válku s Čínou a také zavedl cla na řadu evropských výrobků. Tím Američanům zdražil řadu položek, což odnesli ti chudší, mezi nimiž je disproporčně víc jeho voličů. Chaos v domácí a zahraniční politice se odrazil na velmi slabých výsledcích Republikánské strany ve volbách uprostřed prezidentského období v roce 2018. Demokratická strana získala většinu ve sněmovně, republikáni si však udrželi senát. Na počátku roku 2019 Trump oznámil odstoupení Spojených států od Smlouvy o jaderných silách středního doletu s Ruskem. Jalové námluvy s Kimem pokračovaly. V červnu se Trump stal prvním úřadujícím prezidentem USA, který vstoupil do Severní Koreje. S Kimem se krátce setkal v demilitarizované zóně. V říjnu 2019 se americkým jednotkám podařilo zneškodnit vůdce Islámského státu al-Bagdádího. Trump oznámil jeho smrt z Bílého domu v nesourodém, triumfalistickém projevu. „Zemřel jako pes!“ uvedl. Sociální sítě se zaplnily videoklipy se střídáním projevem Baracka Obamy poté, co komando Navy Seals v Abbottábádu zneškodnilo bin Ládina. Kontrast nemohl být větší.

Na podzim toho roku se na veřejnost dostaly znepokojivé informace o Trumpově telefonickém rozhovoru s Volodymyrem Zelenským. Ukrajinci byli nervózní. Zdálo se jim, že dodávky slibovaných protitankových

střel Javelin někdo uměle zdržuje. Telefonát se odehrál na konci července 2019. Neexistuje zvukový záznam ani doslovný přepis, ale z poznámek vytvořili pracovníci Rady národní bezpečnosti sumář. Podle oficiálních dokumentů se rozhovor odehrál následujícím způsobem:

- Trump poblahopřál Zelenskému k jeho volebnímu vítězství a poznamenal, že s Ukrajinou bylo jednáno nespravedlivě.
- Zelenskij vyjádřil vděčnost za podporu ze strany USA a uvedl, že Ukrajina je připravena zakoupit další protitankové střely Javelin.
- Trump následně požádal Zelenského, aby mu prokázal „laskavost“ a prozkoumal původ vyšetřování jeho ruských vazeb, přičemž se odvolal na konspirační teorii týkající se e-mailového serveru Demokratického národního výboru.
- Zmínil také bývalého viceprezidenta Bidena a jeho syna Huntera, přičemž požádal Zelenského, aby se podíval na jejich činnost na Ukrajině, a tvrdil, že Biden tam intervenoval, aby zastavil stíhání svého syna.
- Zelenskij odpověděl, že nechá svého generálního prokurátora, aby se na tuto záležitost podíval, a zmínil, že tím pověřil důležitou osobu.
- Oba lídři diskutovali o energetických otázkách a o možnosti Zelenského návštěvy Bílého domu.
- Zelenskij vyjádřil uznání za americkou vojenskou pomoc a ještě jednou zdůraznil, že střely Javelin jsou pro ně velmi důležité.
- Trump na to reagoval tím, že USA Ukrajině poskytují podporu, ale naznačil, že vztah není vzájemný a že Ukrajina by měla udělat více pro vyšetřování obou Bidenů.

Snažím se vžít do kůže ukrajinského prezidenta. Jeho země bojuje na východě s iredentisty, financovanými a vycvičenými Moskvou. On protitankové střely nutně potřebuje, ale teď to vypadá, že je dostane jen za jistou protislužbu... Nehoráznost Trumpova vydírání ještě vynikne,

uvědomíme-li si, že Trump po Zelenském nechtěl zhola nic, co by bylo v zájmu Spojených států nebo co by aspoň nějak souviselo s oficiální americkou politikou. Mezinárodní vztahy jsou leckdy tvrdé a to, že jeden stát vydírá jiný, není nic nového. Ani Američané, kteří se rádi ohánějí etickými hodnotami, nejsou ve světě *realpolitik* cizinci. Co však v Americe neslýchané je, je to, aby prezident žádal hlavu jiného státu o pomoc ve volební kampani, aby po něm chtěl hledat špínu na jeho politického soka.

Stejně jako na tiskovce s Putinem v Helsinkách i tady Trump zmínil onen osudný „server“. Šlo o mnohokrát vyvrácenou konspirační teorii. Trump naznačil, že Zelenskij by mohl vědět, kde se nachází server Demokratického národního výboru (DNC). Renomovaná společnost CrowdStrike jej podle této nesmyslné teorie zakopala někde na Ukrajině. Jaká byla pravda? Firma CrowdStrike stav serveru analyzovala na žádost DNC po útoku ruských hackerů. Trumpova prosba o „laskavost“ tedy zapadá do vylhaného narativu, jenž měl za úkol zpochybnit roli Ruska v krádeži interních informací DNC. Namísto toho narativ podsouvá ukrajinské zapojení do protitrumpovského boje, vedeného elitami, demokraty, lidmi z deep state a pochopitelně také financovaného Georgem Sorosem a dalšími globalisty. Ze zmínek vyplývá, že Trump konspirační teorii, mocně propagované na Foxu, Newsmaxu, OAN a dezinfo serverech, zřejmě věřil, nebo ji minimálně považoval za užitečnou.

Role společnosti CrowdStrike při vyšetřování krádeže informací na serveru DNC byla klíčová; firma identifikovala pachatele útoku, dvě ruské hackerské skupiny Cozy Bear a Fancy Bear. Fyzicky servery DNC neměla v držení, ale analyzovala je metodou zobrazení, což znamená vytvořením jeho replik pro forenzní analýzu. Tato technika je v kybernetické bezpečnosti standardní a byla prováděna ve spolupráci s FBI, která od CrowdStrike obdržela veškerá forenzní data.

Po úniku informací o Trumpově telefonátu se demokraté v Kongresu pustili do vyšetřování, které vedlo k impeachmentu, jenž může vyústit v prezidentovo odvolání a je obdobou soudního procesu. Dolní sněmovna v něm hraje roli žalujícího. Když prostou většinou hlasuje

pro impeachment, proces putuje do senátu, který musí dvoutřetinovou většinou rozhodnout, jestli prezidenta odvolá z funkce. Pokud tak učiní, může také odhlasovat, že dotyčný prezident se doživotně zbavuje práva ucházet se o jakýkoliv veřejný úřad Spojených států. Mezi soudním tribunálem a impeachmentem je rozdíl v tom, že impeachment je politickým nástrojem, jenž má za úkol zjistit, jestli se prezident dopustil „vysokých zločinů a prohřešků“, což je ústavně definované – značně gumové – kritérium. Vágnost je záměrná. Zvolení politici musejí sami zvážit a určit míru provinění proti ústavě. Mohou například dojít k tomu, že prezidentovo jednání by v normálním trestním procesu bylo zločinem, avšak z hlediska ústavy nedosahuje měřítka „vysokých zločinů a poklesků“. Tak ostatně jednal Kongres v Clintonově impeachmentu. Sněmovna vedená republikány ho obžalovala (hlasovala tedy pro impeachment), ale senát vedený demokraty ho odmítl odvolat z funkce.

Situace se teď měla opakovat v obráceném gardu. Trump sice všude rozhlašoval, že jde o demokratický hon na čarodějnice a že jeho telefonát „byl dokonalý“, ale v zákulisí i mnoho republikánů doznávalo, že demokrate ve sněmovně Trumpovi nekalé konání dokázali. Republikánští senátoři však odmítli hlasovat pro odvolání, dokonce odmítli vyslechnout svědky. Řada z nich ze strachu před svými voliči. Trumpova volební základna stála jednotně za svým prezidentem a opakovala po něm, že to je vylhané politické spiknutí. Postavit se veřejně Trumpovi si, zejména jste-li republikán, dnes ve Spojených státech žádá značnou osobní odvalu. Trumpovi kritici se totiž stávají terčem nenávistných útoků na sociálních sítích, výhrůžných anonymů, které někdy zahrnují také jejich rodinné příslušníky, a na to nemá každý politik žaludek, zejména má-li malé děti. Policie může kongresmanům přidělit na nějaký čas tělesné strážce, ale taková ochrana není donekonečna a ne každý si může ze svého platu dovolit ochranku. V zemi, kde je víc střelných zbraní než lidí, není možné výhrůžky brát na lehkou váhu.

Přesto se mezi republikánskými senátory našel jeden statečný. Senátor za Utah a bývalý prezidentský kandidát Mitt Romney, muž oddaný

Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů čili mormon, už pomalu pomýšlel na svůj politický odkaz. Stejně jako v roce 1968 kandidatura na prezidenta jeho otce George, guvernéra Michiganu, ani jeho snaha o Bílý dům v roce 2012 nevyšla. Ve svých pamětech Romney píše o kompromisech, jež musel udělat během svých politických kampaní na post guvernéra za Massachusetts, a hlavně při prezidentských kampaních, při nichž musel evangelikálům a dalším republikánským skupinám říkat věci, kterým nevěřil. Na počátku roku 2020 byla Romneyho nechuť vůči Trumpovi všeobecně známá.

Při vyšetřování ve sněmovně vyšla najevo ukrajinská operace řízená Trumpovými lidmi, hlavně Giulianiem a jeho pochybnými ukrajinskými kamarády, podnikateli Lvem Parnasem a Igorem Frumanem, operace zaměřená na hledání špíny na Bidena. Bolton napsal, že mu sám Trump nařídil, aby zprostředkoval schůzku mezi Giulianiem a Zelenským. V Kyjevě to odnesla kariéřní diplomatka Marie Jovanovich, americká velvyslankyně, která se Giulianiemu znelíbila a Trump ji odvolal.

Hledání špíny na Bidenovu rodinu pomáhala skutečnost, že syn Hunter působil v představenstvu ukrajinské energetické firmy Burisma. Ke skvěle placenému místu se dostal bez předchozích zkušeností s energetikou jen kvůli svému vlivnému otci. Hunter, nešťastná postava, ještě nedávno zápasící s drogovou závislostí, dělal rodině Bidenů ostudu. Později byl odsouzen za lhaní při nákupu střelné zbraně a obžalován za daňové úniky. Ať se však lidé kolem Giulianiho snažili, jak mohli, věrohodné informace, že by se na Hunterových záležitostech podílel jeho otec, nenašli. Dezinfo scénu sice plnily divoké zvěsti a republikáni v Kongresu usilovali o to, aby byl Biden – už ve funkci prezidenta – rovněž podroben impeachmentu, jejich vyšetřování však skončilo krachem. Neobjevili nic. Dopustili se přesně toho, z čeho Trump obviňoval demokraty, politicky motivovaného vyšetřování.

Romney měl dost a v senátu se rozhodl hlasovat pro impeachment. Na odvolání Trumpa to nestačilo, přesto však vstoupil do dějin jako první senátor, který hlasoval pro odvolání prezidenta z téže strany. Poskytl také záruku v podobě svého dobrého jména tomu, že impeachment

nebyl jen stranickou záležitostí. Svoje rozhodnutí Romney odůvodnil následujícím způsobem:

„Dospěl jsem k závěru, že to, co prezident udělal, bylo špatné. Zneužil pravomoci svého úřadu tím, že inicioval zahraniční vměšování do voleb v roce 2016 a poté bránil Kongresu ve vyšetřování tohoto vměšování. Prezidentovo jednání bylo hrubým útokem na naše volební práva, naši národní bezpečnost a naše základní zásady spravedlnosti a cti. Když se zavazuji plnit své povinnosti senátora, skládám přísahu před Bohem. Tuto přísahu беру vážně. Nejsem naivní. Chápu politické důsledky svého rozhodnutí. Chápu však také důsledky tohoto rozhodnutí pro své svědomí. Svým hlasem řeknu svým dětem a jejich dětem, že jsem svou povinnost splnil, jak nejlépe jsem uměl, a věřím, že to ode mě moje země očekává.“

3.

V lednu 2020 vládly ve Washingtonu teploty typické pro zimu. Průměrná nejvyšší teplota se pohybovala kolem 44 °F (přibližně 7 °C), zatímco průměrná nejnižší teplota byla kolem 30 °F (přibližně -1 °C). Měsíc začal relativně mírnými teplotami, ale byly tu i teplotní výkyvy. Šestnáctý leden byl jedním z nejchladnějších dnů a vyskytly se také sněhové srážky. Sedmého ledna napadlo několik centimetrů sněhu.

Trump strávil skoro celý měsíc v hlavním městě. Sledoval impeachment, udělal několik zásadních rozhodnutí a na konci měsíce se zúčastnil Pochodu pro život, akce organizované skupinami proti potratům. Politické klima mu hrálo do not. V prezidentských primárkách neměl soupeře, strana se za něj postavila. Senátní hlasování 51 : 49 proti svému odvolání si prezident vysvětlil jako triumf, jako osvobození, jako zproštění viny a dokonalé politické očištění. Po zabítí Solejmáního a podpisu kompromisní obchodní dohody s Čínou („Obrovský úspěch!“ „Nejdůležitější obchodní dohoda v dějinách!“ hlásal prezident) hleděl Trump přes řeku měsíců na druhý břeh, kde se na něj usmívalo znovuzvolení

do druhého prezidentského období. Ve světě podle Trumpa čekala jeho zemi báječná léta.

Místo toho se na Spojené státy snesly dvě tvrdé osudové rány. V obou hrál Trump hlavní roli, a hrál ji tragicky.

Kapitola 9

„Ne k léčbě...“

1.

Poslední den roku 2019 přišla do amerického Střediska pro kontrolu prevence nemocí (CDC) zpráva o hromadném výskytu onemocnění novým druhem viru v Číně a hned první den nového roku zahajuje CDC práci na analýze pro ministerstvo zdravotnictví a sociálních služeb. 3. ledna Čína oficiálně informuje ředitele CDC Roberta Redfielda o propuknutí respiračního onemocnění ve Wu-chanu. Redfield předává informaci ministru zdravotnictví Alexi Azarovi a ten informuje Radu národní bezpečnosti v Bílém domě. Od té doby dostává Trump zprávy o šíření viru na denní bázi.

Podle listu The Washington Post na začátku ledna epidemiolog ministerstva zahraničí informuje ředitele Národní zpravodajské služby, že virus se pravděpodobně rozšíří po celém světě a může vyústit v pandemii.